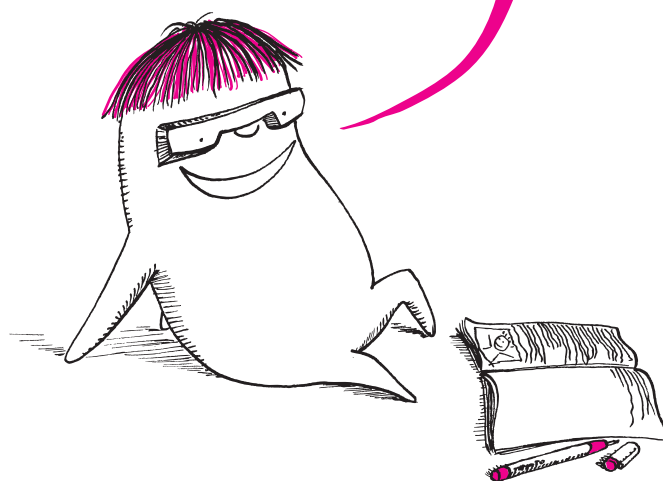
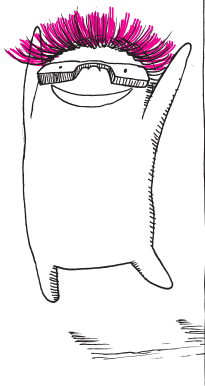

Romové

Romové
v České republice
netvoří jednotné
společenství, ale dělí se
do řady skupin, podskupin
a rodů. Nelze tedy hovořit
o Romech u nás jako
o jednotné skupině
vyznačující se stejnými
znaky.

Historie Romů

Již v 18. století bylo zjištěno, že Romové pocházejí z **Indie**. Předkové dnešních Romů náleželi k původnímu obyvatelstvu Indie, které bylo kolem poloviny druhého tisíciletí př. n. l. podmaněno indoevropskými kmeny Árijci.

O indickém původu Romů svědčí nejen jazyk, ale i překvapivá podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání, stejná technologie zpracování kovů aj. Romskou historii mohli nejpřesněji vypátrat lingvisté podle vývoje romských dialektů. Díky tomu, že vývoj jazyků má své zákony, mohli lingvisté nejpřesněji určit dobu a místa pobytu.

O tom, proč Romové opustili svoji pravlast, existuje několik hypotéz. Důvodem mohla být monoprosfesanost, hledání lepšího životního úniku z území. Svou vlast opouštěli Romové ve vlnách. **První vlna** šla přes Persii, Turecko na Balkán (Byzantská říše) a odtud dál do střední Evropy.

Všechny romské dialekty obsahují slova řeckého původu, což dokazuje pobyt Romů na území dnešního Řecka, které bylo součástí Byzantské říše. V řecké kronice se objevuje zmínka o lidech zvaných Atsinganoi. Z označení Atsinganoi vzniklo jedno z nejrozšířenějších pojmenování Romů v Evropě – „Cikán“ – německy Zigeuner, italsky Zingar, francouzsky Tsigan, maďarsky Cigány.

Druhá vlna postupovala severem Afriky přes Gibraltar do Španělska. Z pobytu v oblasti Malého Egypta vznikla mylná domněnka, že vlastní Romů je Egypt. Proto se setkáváme s označením Romů Gitanos ve Španělsku, Gypsies v Anglii, Fáraó népe (faraónův lid) v Maďarsku. Romové putovali Evropou podél toku Dunaje. Ve 14. století se objevili v Uhrách, v 15. století na Slovensku. Do severní Evropy pronikali ve dvou proudech. Západní prošel z Čech do Německa, Francie, Španělska, Holandska, Dánska a Norska. Východní proud směřoval přes Uhry do Polska, Finska a Švédska. Na Britských ostrovech se objevili po roce 1500 a na Ukrajinu a do Běloruska přišli až mnohem později.

Za první zmínku o Romech na našem území se často vydává kapitola z kroniky tak řečeného Dalimila nazvaná „O Kartasiech pohanských“ z roku 1400.

Od 15. století začíná **pronásledování a vyhánění** Romů. Změna postojů vůči Romům se změnila ve chvíli, kdy v roce 1427 byli exkomunikováni z církve z důvodu nedodržování křesťanských zásad. Protiromské represe na našem území se datují kolem roku 1538, kdy začíná nejen u nás doba pronásledování, vypovídání ze země, mučení, zabíjení i užívání Romů k nuceným pracím. V roce 1697 vydal Leopold I. dokonce mandát, podle kterého byli Romové prohlášeni za psance. Romský psanec mohl být kýmkoliv beztrestně zabit jako škodná zvěř. Karel IV. ještě zpřísnil opatření, když vymezil postihy za poskytnutí pomoci, úkrytu i potravy pronásledovaným Romům.

První, kdo začal uplatňovat **asimilační politiku**, byla Marie Terezie zákonem z roku 1761. „Romové mají pracovat v zemědělství, oblékat se jako ostatní, plnit povinnosti nevolníků vůči vrchnosti a náboženské povinnosti vůči církvi a pod trestem 25 ran holí nemluvit romsky. Nesmějí si nechat ani svá „bezbožná“ cikánská jména. Jsou záměrně rozptylováni, tj. usazováni tak, aby v každé vesnici byla pokud možno jen jediná romská rodina.“ (Říčan; 1998: 17)

Od počátku 19. století usilují Romové o získání trvalého bydliště na území Moravy. Na okrajích a periferiích měst a vesnic vznikají romské osady. Asimilace byla jedinou možností, jak se mohli Romové začlenit do majoritní společnosti.

V roce 1927 vešel v platnost **zákon o potulných cikánech**. Tím se jim zakazovalo kočovat, vlastnit zbraně, tábořit ve větších skupinách, museli se prokazovat cikánskými legitimacemi a vůdci kočovnických skupin museli s sebou nosit kočovnické listy.

Další strašlivou kapitolou v historii dějin Romů byl **holocaust** za vlády nacistů. Na podzim roku 1939 bylo vyhlášeno trvalé usídlení kočujících osob. Pro ty, kteří neuposlechli, byly zřizovány kárné pracovní tábory v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu. V létě 1942 vyšel výnos o potírání cikánského zlořádu. Všem Romům, i usedlým, byla místo občanské legitimace přidělena cikánská legitimace, aby byli všichni Romové označeni a izolováni od ostatní společnosti. V prosinci 1942 byli nařízením říšského vůdce SS Heinricha Himmlera deportováni Romové i romští míšenci do koncentračního tábora Osvětim-Březinka. 5 000 Romů Osvětim nepřežilo, skupina českých Romů byla zlikvidována a je tedy možno hovořit o genocidě. V Osvětimi zahynulo 20 000 Romů z celé Evropy. „Celkový počet romských obětí druhé světové války se odhaduje na půl milionu osob.“ (Horváthová; 2002: 48)

Po válce přicházeli na naše území Romové ze Slovenska, aby osídlili převážně vysídlené pohraničí. Až po únoru 1948 se stávají, de iure rovnoprávními členy společnosti. V roce 1958 vstupuje v platnost zákon č. 74 o trvalém usídlení kočujících osob. Dochází ke státem řízené asimilaci a snaze zařadit Romy mezi ostatní obyvatelstvo a smazat tak všechny rozdíly. Jejich specifika začínají být potlačována, přestávají mluvit romsky a zanikají rodové komunity. V tomto období dochází k největší morální devastaci Romů. V sedmdesátých letech je státem řízená asimilace nahrazena koncepcí společenské integrace. K vyrovnání s majoritou mělo tentokrát dojít cestou materiálních a sociálních výhod. A tak tento systém vždy samostatné a na státu nezávislé Romy paralyzoval.

Po sametové revoluci se situace zlepšila. Romové se dostávali do politiky, zakládali své organizace a začínala vznikat i romská média. Ani v současné době však nemůžeme říct, že by Romové unikli pronásledování. Je tu stále silící rasová nesnášenlivost a diskriminace, se kterou se Romové setkávají na každém kroku. Nelze se tedy divit, že v postoji Romů k majoritní společnosti převažují spíše pocity nedůvěry a křivdy.

Struktura romského společenství v České republice

Ani o pandž angušta nane jekh.

Ani pět prstů jedné ruky není stejných.

Romské přísloví

Romové

Romové v České republice netvoří jednotité společenství, ale dělí se do řady skupin, podskupin a rodů. Neměli bychom tedy hovořit o Romech u nás jako o jednotité skupině vyznačující se stejnými znaky.

- ▶ **Romové slovenští** – nejpočetnější skupina Romů u nás tvoří asi 75–85 %. Do roku 1945 žili na Slovensku.
- ▶ **Romové olašští** – tvoří 10 %, u nás se v minulosti objevovaly dvě skupiny: Lovárové – koňští handlíři a Kalderaši – výrobci kotlů. V současné době u nás žijí potomci Lovárů. Na naše území přicházeli od druhé poloviny 19. století. Olašská komunita zůstává i dnes před svým okolím, ať už romským nebo neromským, dosti uzavřená a stále hodně tradiční. Mluví se zde lovárským dialektem a více je oceňováno získávání finančních prostředků činnostmi, které vyžadují zapojení myšlení než těžkou fyzickou práci. Přívlastek olašský vznikl ze slova valašský, které je odvozeno z názvu rumunského knížectví Valachie.
- ▶ **Maďarští Romové** – tvoří 10–15 %, toto etnikum žilo do druhé světové války na území Maďarska a na území jižního Slovenska v oblasti obývané maďarskou národnostní menšinou.
- ▶ **Čeští Romové** – žili do druhé světové války na území Čech, pak byli likvidováni Němci. Dnes u nás žije jen několik rodin.
- ▶ **Moravští Romové** – žili do druhé světové války na území Moravy, několik rodin tu žije dosud.
- ▶ **Němečtí Sintové** – dnes v České republice žije jen několik rodin. Žijí spíše v západní Evropě. Až do druhé světové války žili v pohraničních oblastech Čech.

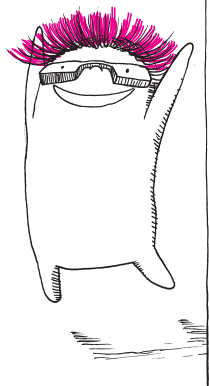
K romské národnosti se na základě vlastního vyjádření přihlásilo při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 necelých 12 tisíc osob. Ve srovnání s rokem 1991 je to téměř trojnásobně nižší počet. Uvedený údaj je odbornou veřejností považován za podhodnocený. Hrubý odhad velikosti romské menšiny, publikovaný ve Zprávě o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2001, zpracované Radou vlády pro národnostní menšiny, se pohybuje mezi 150–300 tisíci osob. Podíl romské národnosti v národnostní struktuře obyvatelstva republiky představoval v roce 2001 pouze 0,1 % všech obyvatel.

Zmapování romské menšiny je velmi obtížné a jen problematicky proveditelné. Nelze se na rozdíl od příslušníků jiných národnostních menšin spoléhat na statistická data zjištěná např. během pravidelných sčítání lidu, neboť Romové se na základě svých negativních zkušeností s administrativními soupisy své populace, které vedly v lepším případě „pouze“ k jejich diskriminaci, nyní daleko častěji hlásí k jiné národnosti než romské, nehledě na fakt, že není nutné, aby se občan přihlašoval k jakékoli národnosti vůbec. Při statistickém zjišťování Romů hraje roli také řada dalších otázek, např. kdo je Rom, koho lze za Roma považovat a kdo by za Roma považován být měl apod. Kromě toho jsou často mezi Romy zahrnovány i osoby neromského původu s nízkou sociální a kulturní úrovní, v cizině pak často všechny kočující osoby (tzv. travellers). Vliv má také např. fakt, že Romové často nechápou pojem národnosti a ztotožňují jej se státní příslušností. Mimo to část Romů nechce být za Romy z nejrůznějších důvodů považována, a proto se vědomě hlásí k jiné národnosti.

Některé problémy Romů v České republice

EXTREMISMUS

V současné době se v České republice hodně hovoří o vzrůstajícím extremismu v souvislosti s existencí Dělnické strany, pochody neonacistů, extremistů a radikálů. Dochází také k útokům na celé romské rodiny, útoky se nevyhýbají ani malým dětem (viz případ ve Vítkově v dubnu 2009).

DISKRIMINACE

Agentura EU pro základní práva zveřejnila celoevropský průzkum o situaci menšin. Výzkum se soustředil na nerovné zacházení při hledání místa či bydlení, v práci, ve zdravotní péči, sociálních službách, v restauracích, obchodech a bankách. V posledních 12 měsících zažilo diskriminaci v těchto oblastech podle svých slov 64 % Romů v ČR. V Maďarsku to bylo 62 % Romů, v Polsku 59 % a v Řecku 55 %. Na Slovensku poznalo prý nerovný přístup na vlastní kůži za posledních 12 měsíců 41 % Romů, v Bulharsku a Rumunsku asi čtvrtina. „Podle výzkumu jsou tak čeští Romové nejvíce diskriminovanou skupinou v EU. Třetina českých Romů se zmínila o diskriminaci při hledání práce či v zaměstnání. Pětina si stěžovala na nerovný přístup ve zdravotnictví a v sociálních službách, 13 % pak v bydlení. V obchodech, restauracích či v jiných službách se s diskriminací setkala 42 % českých Romů. Osm z deseti Romů, kteří zažili nějakou diskriminaci, si na ni nikde nestěžovalo. Většina si totiž myslí, že by se stejně nic nezměnilo. Polovina prý netušila, kam by se měla obrátit. Čtyři z deseti lidí se obávali toho, že by to mělo jen špatné následky. Pětina se bála odplaty pachatelů.“ (Romea.cz, 2009)

VZDĚLANOST

Vzdělání je pro nás prostředek, jímž dosáhneme na budoucí výhody. To vyžaduje plánování do budoucna, ale Romové, jak víme, se soustředí převážně na přítomnost. Proto tato vidina budoucích výhod není pro ně atraktivní.

Na vzdělanost Romů má dnes nepříznivý vliv jazyková bariéra. Ještě dnes se ve většině romských rodin mluví romsky, zatímco paní učitelka mluví na děti česky. V ČR neexistují základní školy, v nichž by se vyučovalo v romštině. Jazykové znevýhodnění se začíná řešit v tzv. přípravných ročnících, které mají nahradit mateřskou školu.

Pokud Romové používají češtinu, užívají česká slova ale s romským obsahem. Kromě toho používají Romové ke své komunikaci více neverbálních prostředků a ostatní lidi vnímají více skrze gesta, mimiku, pohyby a barvu a intenzitu hlasu.

I přes hierarchizaci romské rodiny jsou děti rovnocennými partnery v hovoru, což může ve školním prostředí vypadat jako nevychovanost. S tím souvisí i dodržování určitých omezení, která v romském normativním systému nejsou. Romská výchova je nedirektivní, má minimum omezení a povinností. Proto se mohou děti jevit ve škole jako problémové, ale z hlediska romské rodiny je to zcela normální jev.

NEZAMĚSTNANOST

Můžeme tvrdit, že s nízkou mírou vzdělanosti Romů souvisí u nás i nízká míra zaměstnanosti. Do jaké míry má vliv na nezaměstnanost Romů jejich diskriminace ze strany zaměstnavatelů nebo nezájem o práci ze strany Romů samotných, je otázkou diskuze.

Nezaměstnanost Romů se pohybuje podle krajů od 50 % až do 95 %.

Romové v Evropě

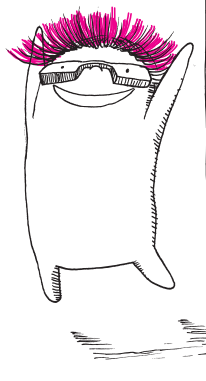
Romové v evropských zemích

Stát	Minimální počet	Maximální počet
Albánie	90 000	100 000
Bosna a Hercegovina	40 000	50 000
Bulharsko	700 000	800 000
Česká republika	250 000	300 000
Chorvatsko	30 000	40 000
Francie	280 000	340 000
Itálie	90 000	110 000
Maďarsko	550 000	600 000
Makedonie	220 000	260 000
Německo	110 000	130 000
Nizozemsko	35 000	40 000
Polsko	50 000	60 000
Portugalsko	40 000	50 000
Řecko	160 000	200 000
Rumunsko	1 800 000	2 500 000
Rusko	220 000	400 000
Srbsko	400 000	450 000
Slovensko	480 000	520 000
Španělsko	650 000	800 000
Turecko	300 000	500 000
Ukrajina	50 000	60 000
Velká Británie	90 000	120 00

Zdroj: Romové v České republice

Počet Romů v evropských zemích menší než 40 000:

Bělorusko, Belgie, Dánsko, Estonsko, Irsko, Finsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Moldavsko, Norsko, Rakousko, Slovinsko, Švédsko, Švýcarsko

Hudební okénko

Cíl:

- › Studenti se seznámí s romskou hudbou.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblasti: Člověk a společnost, Umění a kultura

Průřezové téma: Multikulturní výchova

Pomůcky:

CD přehrávač, CD s romskou hudbou, PC

Čas:

5 minut

Postup:

- › Požádejte studenty, aby pozorně poslouchali hudební ukázkou a aby na jejím základě zkusili uhádnout, o jaké národnostní menšinu se bude diskutovat. Podle čeho studenti poznali, že se jedná právě o romskou kapelu?
- › Zeptejte se, zda znají jazyk, kterým je nazpívána.
- › Poukažte na odlišný jazyk a zeptejte se studentů, zda znají nějakou romskou hudební skupinu.

Zdroj hudby:

CD hudební skupiny Andro Drom nebo Gipsy.cz (můžete pustit z webových stránek skupiny, www.gipsy.cz, sekce Galerie)

Seznamujeme se s Romy

Cíl:

- › Studenti popíší vlastními slovy tradiční romskou kulturu.
- › Studenti uvedou rozdíly a podobnosti mezi českou a romskou kulturou.
- › Studenti vyhledávají klíčové informace v textu a prezentují je ostatním.
- › Studenti pracují ve skupině.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Průřezové téma: Multikulturní výchova

Pomůcky:

texty, papíry, fixy nebo pastelky

Čas:

20 minut

Postup:

- › Rozdělte studenty do 4 skupin libovolnou metodou.
- › Každé skupině dejte jiný text o Romech (historie, romská rodina, bydlení, jídlo).
- › Vyzvěte studenty, aby si ve skupinách text přečetli a vybrali nejdůležitější a nejzajímavější informace z textu, které budou později svým spolužákům prezentovat.
- › Jednotlivým skupinám rozdejte papíry, na které si mohou prezentaci připravit.
- › Po 12 minutách studenty vyzvěte k prezentaci. Ostatní studenti si během prezentace píší poznámky.

Poznámka pro pedagogy:

Je třeba zdůraznit, že nic, co lze říci o Romech jako o celku, nemusí být zcela pravda a nemusí být zcela použitelné v případě jednotlivých příslušníků romské komunity.

Co skrývají pojmy

Cíl:

- › Studenti definují pojmy – rasismus, xenofobie, etnikum, národ, asimilace, integrace.
- › Studenti diskutují na témata rasismus, xenofobie, etnikum, národ, asimilace, integrace.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Průřezové téma: Multikulturní výchova

Pomůcky: texty s jednotlivými pojmy a jejich definicemi

Čas: 15 minut

Postup:

- › Každý ze studentů dostane jeden pojem, který si nastuduje (2 minuty).
- › Studenti vytvoří dvojice xenofobie – rasismus, integrace – asimilace, etnikum – národ a společně hledají, co mají jejich pojmy společného a v čem se liší.
- › Studenti vytvoří kruh.
- › Na tabuli vytvoříte dva sloupceky národ – etnikum, zeptejte se studentů, co tyto pojmy znamenají. Nejdříve se pokusí rozdíly vyjmenovat ti, kteří s pojmy nepracovali, a poté je opraví ti, co pojmy zpracovávali.
- › Dále si společně se studenty objasněte pojem menšina a zeptejte se jich, zda-li ví o nějakých dalších menšinách v ČR.
- › Podejte jim informace o počtu Romů v ČR a o tom, jak se zjišťuje národnost u Romů.
- › Diskutujte se studenty:
- › Proč vzniká rasismus? Odpověď (Např. lidé se bojí cizího.)

↘ Proč ...(se lidé bojí cizího?) ...Odpověď

↘ Proč ...? Atd.

- › Poté nechte skupiny, ať vysvětlí pojmy rasismus a xenofobie.
- › Společně si vysvětlíte pojem rasová diskriminace.
- › Poslední skupiny vysvětlí pojmy asimilace a integrace, poté dáváme příklady a ostatní studenti se rozhodují, ke kterému z pojmů patří.

Možné příklady:

- › zákaz nošení muslimských šátků (asimilace)
- › možnost nosit symboly svého náboženství i v cizí kultuře (integrace)
- › zavádění německého jazyka pro všechny země Rakouska-Uherska (asimilace)
- › jazykové kurzy češtiny pro imigranty (integrace)
- › organizované přesídlování Romů do měst (asimilace)
- › kurz orientace na trhu práce pro cizince (integrace)

Narodil jsem se jako Rom

Cíl:

- › Studenti se pokusí vžít se do situace Roma a popíší kladné i záporné pocity, které mají.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Průřezové téma: Multikulturní výchova

Pomůcky: papíry a tužky

Čas: 2 minuty

Postup:

- › Studenti zavrou oči, představí si, že se narodili jako Romové, a doplní následující věty.
Narodil jsem se jako Rom. V životě mě čeká plno radostí ... . Ale také starostí ... .
- › Diskutujte ve třídě o tom, co studenti napsali.

Historie

Romové pochází z Indie, kde v systému kastovní společnosti náleželi k nejnižším kastovním vrstvám. Poté začali kočovat do Evropy. Do Čech se dostali ve 14. století, kde získali označení Cikáni. Zpočátku byli považováni za poutníky, kteří musí putovat po světě za hříchy svých předků, a byli velmi uctíváni. Později však začali být obviňováni z čarodějnictví a nejrůznějších loupeží. Na Moravě se začali usazovat koncem 17. století. Snad nejhorší situace v historii Romů nastala v období 2. světové války, kdy byli hromadně vyvražďováni v koncentračních táborech. V době komunistického režimu docházelo k migraci slovenského romského obyvatelstva do Čech a na Moravu, zčásti spontánně, zčásti regulovaně státní politikou. Ne všichni Romové na našem území však zůstali.

Romové žijí převážně v přítomném čase. Řídí se mottem „Lepší vajíčko dnes než slepice zítra“, a proto budoucnosti nepřikládají velký význam. I to je důvod, proč si většina Romů necení školního vzdělání, které přináší výsledky až po mnoha letech. Důležitou roli v jejich životě hraje i minulost. Kdo jednou, byť nechtěně, ublížil Romovi, již nikdy si nezíská jeho důvěru. Romové mají také úžasně vyvinutý smysl pro poznání člověka pouhým pohledem a intuicí. Umějí okamžitě „přečíst“ člověka, jeho upřímnost, a dokonce i rysy či vlastnosti.

Romská rodina

Základní a tradiční jednotkou romské pospolitosti, ať žije kdekoli a přísluší ke kterékoliv romské komunitě či skupině, je rodina ve smyslu rodu. V žebříčku hodnot Romů tedy stojí nejvýše rodina, ve které panuje velká soudržnost. V romské rodině je většinou muž postaven výše než žena.

Postavení ženy je ovlivněno počtem dětí. Čím více dětí, tím více úcty. Tradiční romská rodina je velká, patří do ní příbuzní ze všech žijících generací, zemřelí a předkové. Některé rody čítají až několik set členů.

Rodina sdílí vše – od obytného prostoru přes jídlo až po fyzickou práci či peníze. Být sám nebo být sami není možné. Významné postavení mají v romské rodině staří lidé. Je jim prokazována úcta pro jejich moudrost získanou životními zkušenostmi a za výchovu dětí. Až do smrti žijí mezi svými příbuznými, kteří se o ně starají a chovají je v úctě.

Romské ženy zpravidla nejsou příliš vedeny k tomu, aby se něčím vyučily. Starají se o výchovu dětí a domácnost. Výchova děvčat je tedy většinou zaměřena na to, aby byla připravena se vdát a uměla se v nové rodině správně chovat. Pověstná je pro Romy jejich láska k dětem. Zvláště malé děti bývají často velmi hýčkány. Výchova dítěte se odvíjí od jeho přání. Například nechodí spát, když o tom rozhodnou rodiče, ale když se cítí samo unaveno.

Bydlení

Romové žili v dobách svého kočovného života především v přenosných stanech nebo obytných vozech, které byly většinou taženy párem koní nebo traktorem. Jejich kočovný způsob života u nás vymizel v 50. letech 20. století, kdy byl vydán zákon, který kočovný způsob života zakazoval, a to mnohdy velmi násilným způsobem – například byly vypalovány jejich maringotky. Později se Romové začali soustřeďovat do oblastí, kde byla vhodná hlína k výrobě nepálených cihel nebo kde se nacházely vrbové keře k pletení košíků a zakládali zde cikánské osady. Tyto osady jsou zachovány například na Slovensku. Kromě těchto osad vznikaly cikánské čtvrtě na okrajích velkých průmyslových měst, kde bylo hodně pracovních příležitostí.

V současné době obývají Romové převážně byty většinové populace. Romská domácnost bývá často až úzkostlivě čistá, soustředěná převážně do jedné místnosti, vyzdobená nejrůznějšími barevnými soškami, květinami, fotkami příbuzných a velkými barevnými koberci na stěnách. Na druhou stranu to, co je za dveřmi jejich bytu, je již příliš nezajímá. Proto jsme často svědky velkého nepořádku před jejich domem. Mnohdy se můžeme setkat i s tzv. „vybydlováním“. Jedná se o devastaci bytu či domu, jelikož Romové často odmontují vše, co lze prodat.

Tradiční jídlo

Romové se řídí příslovím: „Kaj tut te chal den, nigda ma odphen. – Kde ti nabídnou jídlo, nikdy neodmítej.“

Pro Romy je velice důležitá příprava jídla. Kuchařka musí mít u vaření pokrývku na hlavě, aby do jídla nespádl vlas, a musí mít čisté ruce a hlavně dobrou náladu a nesmí nikam pospíchat. Dívky se většinou učí vařit ne ve své rodině, ale v rodině své tchyně, protože každá rodina má svá pravidla, jak které jídlo připravuje. Nesnědené jídlo se vyhazuje dřív, než by ohrozilo něčí život. Kromě toho někteří Romové věří, že nedojedené jídlo očichávají mulové (mrtví, strašidla), a proto by jej také nejedli.

K oblíbeným jídlům patří goja, pokrm ze střev. Umytá střeva se obrátila naruby a dovnitř se dala náplň z brambor, kukuřičné nebo krupičné mouky a koření. Střeva se pak uvařila a do vody z vyvařených goja se nadrobilo těsto, čímž vzniklo další jídlo zvané gombóta. Marikľa jsou placky z mouky, vody a cukru, které se smaží na plotně nebo v oleji. Na stole by mělo být vždy hodně jídel, aby se Romové měli po celý další rok dobře a neměli v ničem nouzi. Typickým jídlem chudší vrstvy Romů jsou pašvare neboli uvařené kosti, ze kterých se následně obírá maso.

Xenofobie

Slovo pochází z řeckého xénos, tj. příchozí, a fóbos, tj. bázeň, úzkost.

Doslovně přeloženo „strach z neznámého“. Tento strach, tuto obavu, opatrnost mají pudově zakódovanou všichni živočichové. Je to přírodní mechanismus pomáhající přežít, je to pud sebezáchovy.

Xenofobie je odborný termín ze sociologie, který v doslovném překladu znamená strach z cizinců. Obecně se slovo používá k označení mezilidské nesnášenlivosti a předsudků vůči lidem z jiné země či při nedostatku úcty k jejich tradicím a rozdílné kultuře.

Většina xenofobních pocitů je naprosto iracionálních a založených na předsudcích. Xenofobie je základem různých nenávistných ideologií, jako je rasismus, fašismus apod.

Xenofobie je „pouhým“ individuálním pocitem, nelze ji tedy zakázat ani trestat. V celospolečenském měřítku je možné xenofobii ovlivňovat výchovou, vzděláváním, dostupností informací o těch, které považujeme „za cizí“, a tudíž za nebezpečné.

Rasismus

Pojem rasa, ze kterého je termín rasismus odvozen, je antropologickým termínem, který se vztahuje k druhové diferenciaci lidských plemen, a je citově neutrální. Rasismus již označuje negativní a nebezpečnou ideologii, která vychází z pocitu xenofobie a tvoří jeho ideologickou, myšlenkovou nadstavbu.

Základní koncepcí rasismu je předpoklad fyzické a duševní nerovnosti lidských plemen a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Pracuje s představou, že lidstvo je původně rozděleno na nižší a vyšší rasy. Vyšší rasy jsou tvůrčími a jsou nositeli civilizace a pokroku, proto jsou určeny k vládnutí. Nižší rasy jsou podle této ideologie charakterizovány neschopností kulturní tvořivosti, a proto je třeba je vést a rozhodovat o nich.

Rasová diskriminace

Rasová diskriminace (ale nejenom ona, nýbrž každá diskriminace jakékoliv skupiny lidí) je jednáním nebo chováním, které popírá normativní zásady rovnosti a stejného zacházení se všemi členy společnosti. Jedná se zejména o neoprávněné rozlišování jedinců či skupin na základě jejich příslušnosti k určité biologické (rasové) či sociální (profesní, politické, stratifikační či náboženské apod.) kategorii a znevýhodňování jedněch oproti druhým.

Diskriminace obsahuje různé formy nevhodného zacházení s příslušníky těchto skupin.

Diskriminace zahrnuje dva druhy tohoto chování:

- » diskriminaci přímou (většinou jde o diskriminaci úmyslnou, vědomou);
- » diskriminaci nepřímou (strukturální, prostřednictvím systémů).

Obsahem prvního druhu diskriminace je takový druh chování nebo jednání, kdy je s konkrétním příslušníkem rasové, etnické či národnostně odlišné skupiny zacházeno méně příznivým způsobem, než by bylo zacházeno s ostatními. Má konkrétní obsah s aktuálním dosahem pro konkrétního člověka (např. upírání určitého zaměstnání, nepuštění do veřejných prostor, neposkytnutí bytových možností, upírání veřejných služeb apod.).

V druhém případě je nepřímá diskriminace vlastností určitých systémů a procedur, které (aniž by chtěly úmyslně diskriminovat) jsou pro určitou skupinu lidí obtížně dostupné, protože nepočítají s jejími odlišnostmi a možnostmi (např. vzdělávací systém, který nebere v úvahu jazykové možnosti Romů).

Národ

Národ je společenství lidí, kteří se hlásí ke stejné národnosti. Národní příslušnost je formována na základě působení různých faktorů, především geografických a jazykových, ale také politických, ekonomických a náboženských. Příslušníky národa většinou spojuje společná kultura, historie a jazyk, často i hospodářský život a obývané území.

Etnikum

Etnikum (z řeckého ethnos, tj. lid) je pojem, kterým se běžně označuje historicky vzniklá skupina lidí, kteří údajně mají společný historický původ, rasový typ, jazyk, materiální a duchovní kulturu, mentalitu a tradice a obývají společné území; dá se tedy také srovnat s pojmem „kmen“. Ve skutečnosti je představa společného původu příslušníků jednoho etnika zavádějící, a to kvůli migraci a míšení různých etnik mezi sebou, a odborníci proto chápou etnikum spíše jen jako skupinu lidí, kteří sdílí společnou kulturu. Několik etnik může tvořit národ.

Národnostní menšina

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmu jejich společenství, které se historicky utvořilo.“

Předpokládá se tedy, že jedinec individuálně a svobodně prohlásí, že je určité národnosti a jako takový hodlá být považován za příslušníka určité menšiny. Romové, kteří tak učinili a zvolili si při některé z uvedených příležitostí romskou národnost, tvoří romskou národnostní menšinu a požívají (po roce 1990 poprvé) národnostní práva, která jim garantuje zákon.

Rada Romů žádnou národnost neuvedla. Ty pak můžeme v určité míře zjednodušeně považovat za etnické Romy, např. české národnosti. V roce 1999 žilo v České republice 250 až 300 tis. etnických Romů.

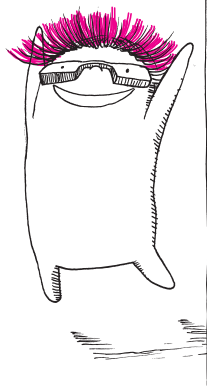
Asimilace

Termín asimilace označuje jednostranný proces, jehož výsledkem je přizpůsobení se většině a jejím zvyklostem do takové míry a takovým způsobem, že tento proces vede k úplné ztrátě vlastní etnické či národnostní identity. Asimilace znamená dokonalé splynutí s většinou a bezvýhradné převzetí jejích hodnot. K asimilaci dochází buď přirozenou cestou ze svobodné vůle příslušníků asimilujících se skupiny (to je zcela legální), nebo nedobrovolnou, vnucenou chováním většinové společnosti, případně jejího mocenského aparátu (ta je zakázána).

Je nepochybné, že se mnozí Romové v průběhu historie svého pobytu v naší společnosti asimilovali, buď dobrovolně, nebo v různých historických etapách také nedobrovolně pod tlakem státní moci.

Integrace

Pojem integrace znamená začlenění jednotlivce nebo skupiny do většinové společnosti bez ztráty vlastní identity. Na rozdíl od asimilace je to proces oboustranný, náročný jak na ty, kteří se integrovat hodlají, tak na ty, mezi něž se chtějí integrovat. Vůli vstoupit musí odpovídat vůle přijmout. Podmínkou úspěšné integrace určité skupiny je tedy to, že většinová společnost do určité míry odlišnost integrujícího se akceptuje a vytvoří pro jeho integraci vhodné podmínky.

Použitá zdroje

CZECHKID: PRÁVA NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN A VÝUKA CIZÍCH JAZYKŮ V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. Dostupné na: <<http://www.czechkid.cz/si1370.html>>

FRIŠTENSÁ, H., VÍŠEK, P. *O Romech, na co jste se chtěli zeptat (manuál pro obce)*. Praha. Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, 2002.

HÁJKOVÁ, M. *Romové*. In Šišková, T.: *Menšiny a migranti v České republice*. Praha. Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Brno. Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X

HOUDEK, L. *Jak se žije v romských osadách na Slovensku*. [online]. Dostupné na: <http://bydleni.idnes.cz/jak-se-zije-v-romskych-osadach-na-slovensku-fkd-/dum_osobnosti.asp?c=A080402_120607_dum_osobnosti_web>

JANČÁLKOVÁ, T. *Romové zvyky a tradice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Katedra speciální pedagogiky, 2008. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.

POSTAVENÍ A MARGINALIZACE ROMŮ V ČR A NA SLOVENSKU. [online]. Dostupné na: <<http://minorities.fsv.cuni.cz/mensiny/seminarni/Kohoutek.htm>>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. Dostupné na: <<http://romove.radio.cz/cz/>>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE: HISTORIE A PŮVOD ROMŮ. [online]. Dostupné na: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530>>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE: SOUČASNÁ ROMSKÁ KOMUNITA V EVROPĚ. [online]. Dostupné na: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18884>>

ROMEA.CZ: ČEŠTÍ ROMOVÉ JSOU DISKRIMINOVÁNI NEJVÍCE Z CELÉ EU. [online]. Dostupné na: <http://www.romea.cz/index.php?id=detail&detail=2007_6012>

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha. Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9

SAGIT: ZÁKON O PRÁVECH PŘÍSLUŠNÍKŮ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN. [online]. c2001 [cit. 2008-11-25]. Dostupné na: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb01273&cd=76&typ=r>>

SEKYT, V. *Odlíšnosti mentality Romů a původ těchto odlíšností*. In Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha. Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha. Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha. Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha. Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

VARIANTY: ROMOVÉ. [online]. Dostupné na: <<http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/bo2romove.htm>>

WIKIPEDIE. ETNIKUM. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Etnikum>>

WIKIPEDIE. RASISMUS. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rasismus>>

WIKIPEDIE. ROMOVÉ. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9>>

WIKIPEDIE. XENOFOBIE. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Xenofobie>>

DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ

DAVIDOVÁ, H. *Romano drom. Cesty Romů 1945–1990*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0524-5

HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Šaj pes dovakeras. Můžeme se domluvit*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0496-6

MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA. [online]. Dostupné na: <<http://www.mkc.cz>>

VARIANTY. [online]. Dostupné na: <<http://www.varianty.cz/>>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ KOMUNITY. [online]. Dostupné na: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=625>>

VZDĚLÁVACÍ CYKLUS O ROMECH. [online]. Dostupné na: <<http://skola.romea.cz/>>